

Vi og vor Fortid.

Den danske Landsby. Fra Storfamilie til Andelssamfund. Ved Axel Steensberg. 107 S. Schultz' Forlag, 1940.

Danmark for hundrede Aars siden — og nu. Ved Kjeld Winding. 144 S.

En kreds af unge historikere, »historikergruppen«, har på J. H. Schultz' forlag begyndt at udgive nogle billige småbøger, »Vi og vor fortid«, hvoraf ovennævnte er de to første. De består af henholdsvis fem og seks afhandlinger, og der er altså elleve forfattere, men det er de to ovenfor nævnte, der »har haft fuld rådighed over manuskripterne og er derfor ene ansvarlig for bogens anskuelser«, som der står bag på titelbladet.

Det er en glæde at se, med hvilken iver og dygtighed både disse og andre af vore unge historikere tager fat på opgaverne, uløste eller delvis løste. Den første gruppe — der samler sig om landsbyen — har det naturligvis sværest, thi begynder man at skimte løsningen af nogle spørgsmål, så melder der sig nye uløste. Angående landsbyen i middelalderen vilde Henrik Larsen vist have været en god vejleder ved siden af P. Lauridsen. Og når den ældre landgilde sættes lig udsæden, så skulde der være føjet til, at den siden gik ned til det halve eller endnu mindre, og at det sandsynligvis er en temmelig hård landbrugskrise i det 14. årh., der er skyld deri. Meget véd vi ganske vist ikke om denne krise, men dog noget.

Hvis forbudet mod nedlæggelse af bøndergårde (s. 54) på danske lovs tid havde været noget nyt, så havde der vel ikke været noget videre at forbyde, så havde stillingen vel forlængst været den samme som i England, at herremændene kunde gøre med jorden som de vilde. Ganske vist blev hverken gamle eller nye forbud helt overholdt, men trods alt er dog disse lovsteder og overenskomster (helt tilbage til dronning Margrethes dage) et udtryk for noget særegent i danske stormænds sind: at bønder og småfolk skal også leve, at de ikke blot har en urgammel ret til at arbejde med jorden, men ligefrem en vis *medejendomsret*, hvad man flere gange ser diskuteret, både i reformtiden og i årene efter 1850.

Min væsentligste indvending gælder den bemærkning s. 98 at »andelsvæsenet bygger direkte på landsbysamfundets traditioner«. Jeg har truffet denne påstand før, men jeg synes ikke den er velovervejet eller bør have lov at fæstne sig. — Der er for det første en stor afstand i tiden; for det andet havde der meget hurtigt udviklet sig et *stejlt ejendomsbegreb*, aldrig før (eller senere) set i vor historie, ligesom også mange bønder, ikke mindst netop i de

egne, hvor andelsvæsenet begyndte, var bleven særsindede og ret-haveriske. Når alligevel sammenslutningen lod sig gøre (om end ofte med stort besvær!), da er det ikke den politiske modsætning til herremændene, der driver bønderne sammen; forklaringen ligger meget nærmere: det var *den økonomiske nød*. Ja så er der noget mere, der burde nævnes, især når talen er om vort andels-væsens stærkt demokratiske præg, men dette kan ikke siges i korthed.

Når tiden 1840—1940 skal sammenlignes er det rimeligt, at mange store og gode fremskridt falder stærkt i øjnene. Især lægger man mærke til afhandlingen om *sundheds- og boligforhold*, hvis indhold hidtil har været meget lidt fremme i den almindelige historie, skøndt disse ting til visse spiller den allerstørste rolle for folkets velfærd. Det er næsten med gysen man læser om, hvordan Johanne Louise Heiberg og hendes samtidige f. eks. var stillet m. h. t. kloset og vandforsyning. Også om *sociale forhold og erhvervsliv* læser man med interesse, dog er måske nogle af disse betragtninger for optimistiske. Det er neppe hele tiden og i alle forhold at det i de 100 år er gået fremad. Afsnittet om *undervisning og oplysning* har fået stoffet lidt skævt fordelt, synes mig. Der kan blive 12 sider til »folkeskolen«, men kun 2½ til højskolen og dens åndsform, skøndt der menes, at »ungdommen har idag en stærk trang til oplysning og undervisning efter folkeskolens afslutning«. Men da radioen nævnes som »en oplysningsfaktor af første rang« (!), og da »den fælles obligatoriske ungdomsskole ikke er langt væk«, så er det vel disse oplysningsformer, forf. har tiltænkt ungdommen.

Ja *nogle* anmærkninger har en anmelder jo gerne at gøre. Men det bør ingenlunde forringe en god begyndelse, at man ikke har fået alt med eller at der kan gøres andre synspunkter gældende. Man kan kun ønske de unge historikere lykke til arbejdets fortsættelse og at »Vi og vor fortid« må vinde folkeyndest og derfor også blive folkelæsning.

Søren Alkær sig.

Gotisk Skrift.

Anna Elise Møldrup: Gotisk Skrift. Vejledning i Læsning af Kilder til Slægtsforskning. Schultz, 1940.

Ikke længe efter Dr. H. Hjelholts »Skriftprøver fra Tiden efter Reformationen til Midten af 19. Aarh. med Tekstlæsninger« (udg. af Dansk historisk Fællesforening, 1940), som tidligere er anmeldt i »Fortid og Nutid«, er der udkommet et lille hefte med et